

Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi – Suomen koulutusviennin strategiset linjaukset

Valtioneuvoston periaatepäätös

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:11

Kiinnostuksesta kysynnäksi ja tuotteiksi – Suomen koulutusviennin strategiset linjaukset

Valtioneuvoston periaatepäätös

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:11

Opetus- ja kulttuuriministeriö • Kansainvälisten asiain sihteeristö • 2010

Undervisnings- och kulturministeriet • Internationella sekretariatet • 2010

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Kansainvälisten asiain sihteeristö
Meritullinkatu 1, Helsinki
PL 29, 00023 Valtioneuvosto

<http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut>

Taitto: Liisa Heikkilä

Kannen kuva: Luba V Nel, Rodeo.fi

ISBN 978-952-485-923-3 (PDF)

ISSN-L 1799-0343

ISSN 1799-0351 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:11

Sisältö

Johdanto	4
Suomalaisen koulutusviennin vahvuudet ja heikkoudet	6
Strategiset linjaukset ja toimenpiteet	8
1. Toimivat kotimarkkinat ovat menestyvän viennin edellytys	9
2. Koulutusosaamisen vienti vahvistaa muita viennin aloja	10
3. Verkostotoiminta luo lisäarvoa	11
4. Tavoitteellisuus on tärkeä osa kansainvälistymistä	12
5. Tuotteistaminen on kansainvälisen markkinoinnin edellytys	14
6. Vain laadulla voi menestyä	15
7. Oma klusteri vauhdittaa vientiä	16
8. Korkeakoulut toimivat viennin vetureina	17

Johdanto

Koulutusvienti on osa maailman palvelukauppaa. Linjauksissa koulutusvientiä käsitellään laajasti eri toimialoja yhdistävänä sektorina, johon kuuluu useita eri toimialueita. Suomen vahvuudet ovat kilpailukykyinen koulutusjärjestelmä ja hyvien PISA-tutkimustulosten ansiosta erinomainen maine. Suomalaiseen osaamiseen kohdistuu merkittävä kysyntä, johon ei toistaiseksi ole kyetty täysin vastaamaan. Suomen haasteita ovat pienet resurssit ja korkeakoulujen, jotka ovat maailmanlaajuisesti merkittävimmät koulutuksen viejät, toimintaa rajoittava lainsäädäntö. Myöskään vahvasta kansainvälisestä kiinnostuksesta huolimatta valmiita tuotteita ei ole tai niitä ei ole tunnistettu.

Koulutuskasvu on kuitenkin kansainvälisesti kasvava markkina, minkä vuoksi koulutusvienti tar-

joaa Suomelle paljon mahdollisuuksia. Tavoitteena on, että Suomi on yksi maailman johtavista koulutukseen ja koulutusjärjestelmän laatuun perustuvista talouksista, ja että koulutuksen osuus Suomen kokonaisviennistä kasvaa merkittävästi vuoteen 2015 mennessä.

Suomalaisen koulutusviennin edistämiseksi on pidettävä yllä toimivia kotimarkkinoita. Tämä tarkoittaa vahvan julkisrahoitteisen suomalaisen koulutusjärjestelmän sekä koulutuksen alan tutkimus- ja innovaatioympäristöjen turvaamista sekä julkisen hallinnon osto-osaamisen kehittämistä esim. opetus-tekniikkaan ja muihin alan palveluihin liittyen.

Koulutusvientiä on myös vahvistettava osana maiden alojen viennistä. Kansainvälistyminen on tehtävä tavoitteellisesti kohdentaen vienti markkinatutkimus-

ten pohjalta valittaville alueille. Myös tuotteistamista on kehitettävä. Vientituotteiden laatu on pidettävä korkeana ja laatu on myös kyettävä osoittamaan. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota erilaista osaamista yhdistävien kokonaisratkaisujen tarjoamiseen asiakkaille.

Yhteistoiminnan tehostamiseksi alalle on rakennettava yritysklusteri, joka aktiivisesti etsii uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Yksityisen ja julkisen sektorin tehokkaalle yhteistyölle on luotava toimivat rakenteet.

Korkeakouluilla on koulutusviennissä keskeinen rooli, sillä ne omaavat suuren vientipotentiaalin ja tarvittavaa asiantuntijuutta Hyvin toteutettuna koulutusvientinä monipuolistaa tutkintoja tai niiden osia,

lisää osaamista ja toimii yhtenä elementtinä korkeakoulutuksen kansainvälistymisen edistämiseksi.

Strategiaa toteutetaan toimenpidekokonaisuudella, jonka avulla edistetään kotimaisen osto-osaamisen kehittämistä, koulutusosaamista osana muiden alojen vientiä, yhteistyön rakentamista ja yhteistarjoomien luomista, markkinatuntemuksen lisäämistä ja markkinoinnin kehittämistä, tuotteistamisen edistämistä, laadunvalvonnan kehittämistä, koulutusalan vientiklusterin rakentamista sekä korkeakoulujen aktivointia vientitoimijoiksi.

Suomalaisen koulutusviennin vahvuudet ja heikkoudet

Yhteenveto suomalaisen koulutusviennin vahvuuksista ja heikkouksista

	POSITIIVISTA	NEGATIIVISTA
SISÄISET	<p>Vahvuudet</p> <p>Suomalainen koulutusjärjestelmä on kansainvälisesti kilpailukyinen. Koulutusjärjestelmä myös tunnetaan maailmalla ja sillä on erinomainen maine.</p> <p>PISA-tulokset ovat luoneet suuren kysynnän maailmalla suomalaista koulutusta kohtaan.</p> <p>Suomalaisilla toimijoilla on hyvä maine maksuttomissa ja EU-rahoitteisissa kansainvälisissä hankkeissa.</p> <p>Opetustoimi, oppilaitokset ja toimialan henkilöstö ovat tottuneet ja laajasti valmiita kansainväliseen toimintaan.</p> <p>Olennoisilla toimijoilla on yhteinen tahtotila kehittää koulutusosaamisesta uusi vientituote.</p> <p>Koulutuksen tutkimus ja arviointi ovat laadukkaita.</p> <p>Hallinto on joustavaa ja yhteistoimien aikaansaaminen helppoa.</p>	<p>Heikkoudet</p> <p>Palvelujen kaupan liiketoimintaosaaminen on puutteellista.</p> <p>Tuotteistamista ja kansainvälisen kaupallisen osaamisen kehittämistä varten ei ole rakenteita. Tuotekehityksen ja markkinoille pääsyn edellyttämien investointien aiheuttamia riskejä vältetään.</p> <p>Yritysmuotoinen toiminta on vähäistä.</p> <p>Koulutusvientiin soveltuvat kansalliset tukimuodot ovat puutteellisia ja hajanaisia.</p> <p>Koulutusosalalla ei ole kehittynyt yhteistyömalleja ja strategisia kumpanuuksia.</p> <p>Lainsäädäntö rajoittaa edelleen korkeakoulujen toimintamahdollisuuksia. Korkeakoulut eivät juuri ole saaneet alulle uuden lainsäädännön mukaista tilauskoulutusta.</p> <p>Maksullista kansainvälistä toimintaa ei ole sisällytetty korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten toimintaan ja strategioihin.</p> <p>Henkilöstön irrottaminen kansallisista tehtävistä on vaikeaa. Kansainvälisenä asiantuntijana toimimista ei nähdä luontevana osana omaa urakehitystä koulutussektorilla eikä opinnoissa tätä vaihtoehtoa tueta.</p>
	<p>Mahdollisuudet</p> <p>Koulutusmarkkinat kasvavat ja globalisoituvat.</p> <p>Monissa maissa panostetaan voimakkaasti koulutuksen ja koulutusjärjestelmien kehittämiseen.</p> <p>Korkeakoulujen maksullinen toiminta on tehty mahdolliseksi, ja lainsäädännön joustavuuden lisääminen edelleen luo uusia toimintamahdollisuuksia.</p> <p>Korkeakoulujen englanninkielinen opetus on laajaa ja kansainvälisten opiskelijoiden tukipalvelut hyviä.</p> <p>Suomalainen innovaatiojärjestelmä, opettajankoulutus, pedagoginen osaaminen ja yhteistyön kulttuuri tarjoavat hyvän ympäristön tuotetta, kehittää ja testata koulutusinnovaatioita.</p>	<p>Uhat</p> <p>Koulutusviennin markkinoilla on suuria ja vahvoja kilpailijoita. Pienten toimijoiden kilpailu samoilla markkinoilla on tehotonta.</p> <p>Koulutussektorin toimijoita ei saada yhteistyöhön.</p> <p>Puutteet laadunhallinnassa johtavat suomalaisten toimijoiden maineen vahingoittumiseen.</p> <p>Aloitettavien vientihankkeiden epäonnistuminen voi vahingoittaa Suomen mainetta ja heikentää edellytyksiä laajentaa toimintaa koulutusosaamisen markkinoilla.</p>
ULKOISET		

Strategiset linjaukset ja toimenpiteet

Tahtotila:

Suomen vahvuudet koulutuksen alalla on hyödynnettävä ja koulutuksesta luotava Suomelle menestyksekkäs vientiala. Suomen koulutusjärjestelmän kansainvälistä kilpailukykyä on jatkuvasti ylläpidettävä ja edistettävä.

Tavoite on, että Suomi on yksi maailman johtavista koulutukseen ja koulutusjärjestelmän laatuun perustuvista talouksista. Koulutuksen ja osaamisen viennin osuus Suomen kokonaisviennistä on merkittävästi kasvanut nykyisestä vuoteen 2015 mennessä.

1. Toimivat kotimarkkinat ovat menestyvän viennin edellytys

Strateginen linjaus:

Menestyksenkäs suomalaisen koulutusosaamisen vienti perustuu vahvaan koulutusjärjestelmään ja sen jatkuvaan kehittämiseen. Koulutusosaamisen kotimarkkinoita on kehitettävä.

Toimenpiteet:

Vahvistetaan suomalaisia koulutusalan innovaatio- ja kehitysympäristöjä.

Vahvistetaan ja kehitetään kotimaista koulutussektoriin liittyvien tuotteiden ostajuutta julkishallinnossa.

Koulutusviennin vahvistamiseksi hyödynnetään Suomen kehitysyhteistyön tarjoamat mahdollisuudet ja käytetään tehokkaasti olemassa olevien instrumenttien rahoitusmahdollisuudet. Suomen profiloitumista opetus- ja koulutusalan osaajana kapeilla erityissektoreilla, mm. inklusiivisen opetuksen ja ICT:n hyödyntämisessä opetuksessa jatketaan. Käynnistetään toimet suomalaisen koulutusalan osaamisen tunnetuksi tekemiseen kansainvälisille järjestöille ja kehitysrahoituslaitoksille.

2. Koulutusosaamisen vienti vahvistaa muita viennin aloja

Strateginen linjaus:

Koulutusosaaminen on yksi tulevaisuuden suomalainen vientiklusteri. Koulutusosaamisen merkitys kasvaa osana teollisia tuotteita ja palvelutuotteita, ja koulutuksen osaaminen tukee näin muita viennin sektoreita. Suomalaiset vientiyrietykset voivat aktiivisen koulutusosaamisen klusterin ansiosta tarjota asiakkailleen ratkaisukokonaisuuksia, joihin koulutus ja osaamisen kehittäminen kuuluvat luontevana osana.

Toimenpiteet:

Rohkaistaan toimia, joilla vahvistetaan koulutuselementtiä osana muiden alojen suomalaisten vientiyrietysten tuotteita.

Selvitetään jatkossa yhteisten toimien mahdollisuuksia muiden hyvinvointialojen palveluiden vientihankkeissa.

3. Verkostotoiminta luo lisäarvoa

Strateginen linjaus:

Suomalaisten koulutusosaamisen viennin toimijoiden pieni koko edellyttää verkottumista ja yhteistyötä. Viennin tukemisen resursseja kohdennetaan ensisijaisesti suomalaisten toimijoiden yhteistyöllä tapahtuviin toimiin. Suomalaisen koulutusosaamisen viennin keskeisenä tavoitteena on monipuolisten ratkaisujen tarjoaminen asiakkaille yksittäisten tuotteiden tai palveluiden sijaan. Edelleen osana vientitoiminnan tukemista osoitetaan resursseja sekä kansallisten että kansainvälisten yhteistyöverkostojen rakentamiseen ja ylläpitoon.

Toimenpiteet:

Tuetaan suomalaisia eri toimijoita aktiivisesti koulutusalan EU-hankkeisiin osallistumisessa.

Kartoitetaan ja edistetään suomalaisten toimijoiden erilaisia yhteistyömahdollisuuksia (mm. vientirenkaat). Käynnistetään pilottiprojekteja esimerkiksi Finpron ja korkeakoulujen johdolla ja joihin pyritään saamaan mukaan alan yrityksiä ja muita toimijoita.

Tekes selvittää oppimisympäristöjen kehittämissohjelman käynnistämistä

4. Tavoitteellisuus on tärkeä osa kansainvälistymistä

Strateginen linjaus:

Suomalaisen koulutusviennin ensisijaiset kohteet määritellään sekä toimialoittain että maantieteellisesti. Viennin tukitoimia ja mahdollista tukirahoitusta kohdennetaan aluksi muutamalle rajatulle alueelle ja toimialalle. Toiminnan kohdentamiseksi mahdollisimman tehokkaasti suomalaisen koulutusviennin toimijoiden käyttöön hankitaan relevanttia markkinatutkimuksen kautta koottua tietoa valituilla alueilla ja aloilla.

Toimenpiteet:

Tehdään markkinaselvitykset keskittyen aluksi muutamalle potentiaaliselle alueelle ja alalle. Markkinaselvitysten tulokset jaetaan laajalti toimijoiden käyttöön.

Kartoitetaan mahdolliset kansainväliset yhteistyökumppanit (yritykset, korkeakoulut, agentit).

Varmistetaan tehokas tiedottaminen alan toimijoille olemassa olevista vienninedistämispalveluista ja kehitetään näiden palvelujen sisältöä yhteistyössä eri toimijoiden, erityisesti ulkoasiainministeriön ja Finpron kesken.

Parannetaan UM:n edustustojen valmiuksia aktiivisella tiedottamisella.

Selvitetään mahdollisuudet muutamien avainedustustojen ja Finpron vientikeskusten vahvistamiseen koulutusalan asiantuntijalla.

Finpro seuraa koulutusalan liiketoimintaympäristön muutoksia kohdemaissa osana kansallista julkisen palvelun tehtäväänsä tai maksullisina toimeksiantoina. UM:n edustustot seuraavat osana yleistä asemamaan tarkkailua koulutuspoliittisia avauksia, jotka voivat luoda mahdollisuuksia koulutusviennille. Mahdollisiin erillisten toimeksiantojen pohjalta tehtäviin kohdennettuihin kartoituksiin varmistetaan riittävä ulkopuolinen tuki ja resurssit.

Suomen koulutusosaamisen tunnettuutta edistetään osana edustustojen yleistä promootiotoimintaa ja julkisuusdiplomatiaa yhteistyössä muiden toimijoiden, kuten Finpron, CIMO:n, tiede- ja kulttuuri-instituuttien ja muiden relevanttien tahojen kanssa.

5. Tuotteistaminen on kansainvälisen markkinoinnin edellytys

Strateginen linjaus:

Kansainvälisillä koulutusalan markkinoilla menestyminen edellyttää huolellista tuotteistamista. Suomalaiset koulutusalan mahdolliset vientitoimijat tarvitsevat lisää osaamista ja resursseja tuotteistamiseen. Tuotteistamiseen osoitetaan etenkin toiminnallista tukea mutta myös osittaisrahoitusta. Vientitoimijoiden on myös itse kannettava taloudellista riskiä. Korkeakoulujen ja muiden julkisten oppilaitosten on kohdennettava omaa rahoitustaan myös tuotteistamiseen ja siten kansainväliselle koulutusmarkkinalle pääsyyn.

Toimenpiteet:

Järjestetään koulutusalan toimijoille koulutusta tuotteistamisesta ja liiketoimintaosaamisen vahvistamisesta.

Tuetaan koulutusalan osaamisen tuotteistamista ja olemassa olevien tuotteiden tunnistamista.

6. Vain laadulla voi menestyä

Strateginen linjaus:

Suomalaisten koulutusalan viennin toimijoiden on vahvistettava ja tehostettava laatutoimintaansa. Erilaisten sertifikaattien ja laadullisen toimintatavan tunnustusten esittäminen on tärkeä osa toiminnan edellytyksiä kansainvälisillä markkinoilla. Viennin tukimuotojen edellytyksenä on oltava, että eri toimijat pystyvät esittämään joko laatusertifikaatin tai vastaavan laadukkaan toimintatavan tunnustuksen.

Toimenpiteet:

Vahvistetaan koulutusvientitoimijoiden laatutoimintaa ja toimijoiden oman laadun arvioimista.

Liitetään koulutusvientitoiminta osaksi koulutusvientialan toimijoiden laadunvarmistusjärjestelmiä.

Laaditaan korkeakoulujen laatujärjestelmien kuvaus englanniksi ja muilla kohdemarkkinoilla tarvittavilla kielillä.

7. Oma klusteri vauhdittaa vientiä

Strateginen linjaus:

Suomalaisen koulutusosaamisen viennin vauhdittaminen edellyttää, että alalle luodaan klusterimainen toimintatapa. Suomalaisen klusterin erityispiirteenä tulee olla vahva monipuolinen yhteistoiminta ja asiakkaiden tarpeisiin perustuva ratkaisujen kehittäminen ja tarjoaminen. Klusterin tarkoituksena on nimenomaan klusterina hakea ja tunnistaa uusia liiketoiminnallisia mahdollisuuksia, ei vain koota alan toimijoita yhteen.

Toimenpiteet:

Perustetaan koulutusviennin klusteri, jota koordinoi Finpro. Klusterin tulee olla laajempi kuin nykyinen Finpron Future Learning Finland ja sen on edustettava tasapainoisesti kaikkia koulutusviennin relevantteja osa-alueita.

Osana suomalaisen brändin vahvistamista on määriteltävä yhteinen viesti, jota suomalaisesta koulutuksesta halutaan antaa. Toimijoiden välinen koordinaatio viestinnässä ja vaikuttamisessa varmistetaan.

Klusterin toimijoiden on täytettävä määriteltävät kriteerit. Toimijoille, jotka ovat vasta orientoitumassa vientiin, järjestetään klusterin puitteissa koulutusta ja mahdollisuus verkottua kokeneempien toimijoiden kanssa.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa klusterille ohjausryhmän, jossa ovat edustettuina valtionhallinnon ja muiden avainryhmien relevantit tahot.

8. Korkeakoulut toimivat viennin vetureina

Strateginen linjaus:

Korkeakoulut ovat koulutusosaamisen viennissä avainasemassa. Korkeakoulujen tilauskoulutusta koskevia säädöksiä kehitetään edelleen siten, että niillä on mahdollisuus entistä joustavammin osallistua koulutusliiketoimintaan. Korkeakoulujen ulkomaille suuntautuvan maksullisen toiminnan laajentaminen lisää koulutusviennin mahdollisuuksia ja korkeakoulujen toiminnan resursseja. Korkeakouluja rohkaistaan olemaan aktiivisia ja ottamaan merkittävä rooli koulutusvientialan toimijoina.

Toimenpiteet:

Kehitetään tilauskoulutuslainsäädäntöä koulutusvientiiä paremmin tukevaksi.

Tarjotaan korkeakouluille neuvontaa ja koulutusta erityisillä kehittämistä vaativilla alueilla, kuten kaupallistaminen ja sopimusjuridiikka.

Koulutusviennin aktivoimiseksi korkeakoulut kehittävät erilaisia yhteistyö- ja yhtiöittämissalleja ja varmistavat kaikissa tapauksissa liiketaloudellisen toiminnan erillisyyden lakisääteisistä perustehtävistään.

Selvitetään mahdollisuus luoda korkeakouluille vientitoiminnan käynnistämisvaiheeseen riskirahoitusmahdollisuus. Vientitoiminnan on kuitenkin pitkällä aikavälillä muodostuttava osaksi korkeakoulujen tulorakennetta.

Kehitetään korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten rahoitusmahdollisuuksia siten, että ne voivat panostaa koulutusventiin. Tällä strategialla ei puutu-

ta suomalaisten opiskelijoiden koulutuksen maksutomuuteen.

Varmistetaan asiantuntijoiden saanti kansainvälisiä hankkeita varten kehittämällä korkeakouluissa opintokokonaisuuksia, jotka parantavat valmistuvien valmiuksia toimia kansainvälisinä asiantuntijoina.

Selvitetään mahdollisuudet kehitysyhteistyövarojen käyttöön kehitysmaista tulevien korkeakouluopiskelijoiden tukemiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la culture

ISBN 978-952-485-923-3 (PDF)

ISSN-L 1799-0343

ISSN 1799-0351 (PDF)

Helsinki 2010

